

և ամենէն հզօր միտքեր եկեղեցիներու մէջ՝
վճռապէս հեռու կը մնան անկէ։

Արդիականութեան շուրջ երկու բան
բաւական որոշ կը թուին ըլլալ։ Առաջին՝
տարբեր բան մըն է ան հին քրիստոնէութեան,
ոչ թէ հին Աւետարանը վերստին
յայտարարուած է նոր ձեւերու մէջ նոր դա-
րու մը համար, այլ տարբեր Աւետարան
մը։ ԺԹՐԴ դարու ազատական աստուածա-
բանները Աւետարաններուն Յիսուսը մեկ-
նաբանած են իբր բարոյական և կրօնա-
կան մեծ ուսուցիչ, ներշնչիչը զուտ հո-
գեկան իտէալներու որոնցմով կը փափա-
քէին անոնք ապրիլ։ Սակայն անոնք չէին
կրնար չտեսնել թէ Ս. Պօղոս և Ս. Յով-
հաննէս կարելի չէր այսպէս արդիակա-
նացնել։ Զանազանութիւն մը կը գնէին
անոնք Լեւան Գարոբի վճիտ, արևոտ հա-
ւատքին և Ս. Պօղոսի մօայլ հաւատալիք-
ներուն մեղքի, քաւութեան և զոհի միջև.
Ս. Պօղոս երկրորդ հիմնադիրը եղաւ Քրիս-
տոնութեան, այն մարդը որ սկսաւ շնոր-
հազրկուիլ կաթոլիկութեան մէջ։ Ահա խոս-
տովանութիւն մը՝ թէ իրենց սեպհական
հաւատքը տարբեր բան մըն էր քրիստո-
նէական աւանդական հաւատքէն։

Արդի ուսումնասիրութիւնը հանդուր-
ժողօրէն ստոյգ կ'ընծայէ թէ այն Յիսուսը
որ նկարագրուած է ԺԹՐԴ դարու Յիսուսի
կեանքներուն մէջ, որոնք, սուսկերու պէս
ծաղկեցան Գերմանիոյ մէջ, երբեք գոյու-
թիւն չէր ունեցած, թէ այս կարգի ոչ-ար-
դիական երևոյթներ՝ գեներու հաւատալիք-
ներ և պայքար արմատական չարիքի դէմ,
եւ՝ վախճանաբանական հաւատալիքներ
առնչութիւն ունին՝ այսպէս կոչուած՝ երկ-
րորդ Գալուստի հետ, կեդրոնական և առաջ-
նակարգ գիծեր են Յիսուսի Աւետարանի
մէջ, և թէ Աւետարանը որ յայտարար-
ուած էր Գալիլիոյ մէջ, այնքան մաս կը
կազմէր փրկութեան վարդապետութեան
որքան Ս. Պօղոսի Աւետարանը։ Ոչ-հա-
շխառն «պարզ քրիստոնէութիւն»ը որ
այնքան աներկբայօրէն հաստատած էր ըլ-
լալ Յիսուսի սկզբնական ուսուցումը, էր
արդարեւ, ԺԹՐԴ դարու գաղափարներու
ծրագրումը՝ առաջինին մէջ։

Թարգմ. ՀԱՅՐԻԿ ՎԱՐԴԱՊԵՏ
(Նարունակելի)

ԱՂՕԹՔԸ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆ Է

Գրեց Տֆր. ԱԼԷԿՍԻՍ ՔԱՐԷԼ

«Նայն իսկ մեր ամենաքեզ մղումը
դէպի աղօթք իր գօրաւոր եւ բարեւար
ազդեցութիւնը ունի մեր կեանքին վրայ»։

Տֆր. Ալեքսիս Քարել ի վաղուց անսի-
համոզուած էր այն իրողութեան քէ կեանքի
երեւոյթներէն շատեր չեն կրնար գիտակա-
նօրէն բացատրուիլ։ Դիտե ան զոր օրինակ,
որ բուժելու հրաշքներ կարելի են. Լուսի
մէջ ան շաբաթներով ուսումնասիրեց զանոնք,
եւ երբեք պիտի չմոռնայ քէ իր աշխարհիկ իսկ
սեւած է փաստաւոր վերքի մը սպիանալը։
Տֆր. Քարել երեսուն եւ երեք տարի շարունակ
կենսաբանական յաջող պրպտումներ է քած
Բոֆֆելը Հաստատութեան մէջ մինչեւ 1939.
իր շատ մը պատուանշաններուն մէջ կայ
նաեւ Նորհույն-Կանկի շքանշանը փաստի
պրպտումներուն համար, եւ Նոպելեան մր-
ցանակին արժանացած է ան յաջողապէս
ուսումնասիրելով արեան երակները։ Իր
«Մարդ Անճանօք»ը ամենէն շատ վաճառ-
ուած գիրքը եղած է 1935ին։

Աղօթքի մասին իր շանեկան մէկ յօդ-
ուածը բարձրանաբար կը ներկայացնենք հոս։

* * *

Աղօթքը միայն պաշտամունք չէ. ան
անտեսանելի բխում մըն է նաեւ մարդուն
պաշտելու ոգիին — ոյժի ամենէն զօրաւոր
ձեւը որուն կարելի է ծնունդ տալ։ Աղօթ-
քին ազդեցութիւնը մարդկային մտքին եւ
մարմնին վրայ այնքան յայտնի է որքան
գաղտնի գեղձերունը։ Իր արդիւնքները
կարելի է հափել մարմնական թեթեւացման,
աւելի մեծ իմացական աշխուժութեան,
բարոյական կորովի և մարդկային ծանօթու-
թեանց տակ զտնուող իրականութիւններու
խորունկ հասկացողութեան վիճակներով։

Եթէ մարդ անկեղծօրէն աղօթելու սո-
վորութիւն մը չլինէ իր մէջ, անոր կեանքը
նշանակելի կերպով և խորապէս պիտի
փոխուի։ Աղօթքը իր անկեղծ կնիքին զը-
րոշմը կը գնէ մեր արարքներուն և կեն-
ցաղին վրայ։ Կեանքի հանդարտութիւն մը,
զրիւնազնային և մարմնական անդորրութիւն
մը կը նշմարուին անոնց վրայ որոնց հո-
գեկան կեանքը այսպէս հարստացած է։
Ողջմտանքի խորունկ ալքերուն մէջ բոց
մը կը բռնկի, և մարդը ինքզինքը կը
ճանչնայ։ Իր եսասիրութիւնը, իր տխմար
հպարտութիւնը, իր վախերը, իր ցանկու-

թիւները, իր սայթաքումները երեւան կը հանէ: Կը դարգացնէ իր մէջ բարոյական պարտաւորութեան և գիտակից խոնարհութեան մը զգացումը: Այսպէս կը սկսի հոգիին դէպի Շնորհքի Թաղաւորութիւնը սլացում մը:

Աղօթքը ոյժ մըն է այնքան իրական որքան երկրի ձգողականութիւնը: Իբրեւ բժիշկ հանդիպած եմ մարդոց որոնց պարագային բոլոր բուժումները ձախողելէ վերջ աղօթքի անկեղծ ջանքով մը ազատած են հիւանդութեան և մեղամաղձութեան վիճակներէն:

Ան աշխարհի վրայ միակ ոյժն է որ կը թուի յաղթահարել այսպէս ասած «Բնութեան օրէնքը»: Այն առիթները ուր աղօթքը իրապէս ըրած է այս բանը, կը կոչուին «հրաշքներ»: Բայց տեական և աւելի գանգաղ հրաշք մը տեղի կ'ունենայ ժամ առ ժամ մարդոց սրտերուն մէջ որոնք տեսած են որ աղօթքը կը լեցնէ զիրենք անսպառ ոյժով մը իրենց առօրեայ կեանքին մէջ:

Շատ մը մարդիկ աղօթքը կը նկատեն բաւերու ձեականացած սովորամոլութիւն մը, տկարներու ապաւէն մը, կամ նիւթական բաներու մանկամիտ աղերսանք մը: ցաւալի է որ մենք կ'արժեզրկենք աղօթքը երբ այս պայմաններու մէջ կ'ըմբռնենք զայն, ճիշդ այնպէս ինչպէս կը ստորգնահատենք անձրեւ երբ կը մտածենք թէ ան բան մըն է որ մեր պարտէզին թռչնաւազանը կը լեցնէ: Իրապէս ըմբռնուած աղօթքը հասուն գործունէութիւն մըն է՝ անհրաժեշտ մարդկային անձնաւորութեան կատարեալ զարգացման, — մարդուն բարձրագոյն կարողութիւններուն վերջնական ամբողջականութիւնը: Աղօթքին մէջ է միայն որ մենք ձեռք կը բերենք այն կատարեալ և ներդաշնակ համադրութիւնը մարմին, մտքին և հոգիին, որ կուտայ մարդկային այդ «գիւրարեկ եղէգին» իր անձկելի զօրութիւնը:

«Խնդրեցէք և տացի ձեզ» խօսքը ճշմարտուած է մարդոց փորձառութեամբ: Արդարեւ, աղօթքը կրնայ չլինդանացնել մեռած մանուկը կամ չամոքել ֆիզիքական ցաւը, բայց բատիոմի պէս լուսաւոր եւ ինքնածին զօրութեան մը աղբիւր է ան:

Ուրեմն ի՞նչպէս աղօթքը զմեզ կ'ամբարայնէ այսքան ուժական զօրութեամբ մը: Այս հարցումին պատասխանելու հա-

մար (ընդունելով հանդերձ որ գիտութեան իրաւասութենէն դուրս է ան), պէտք է ցոյց տամ թէ բոլոր աղօթքները հասարակաց մէկ բան ունին: Մեծ աղօթերգութիւն մը, յաղթական ովսանաները, կամ լեռնաբնակ որսորդի մը խոնարհ աղերսանքները՝ որսի մէջ բախտ ունենալու համար, նոյն ճշմարտութիւնը կը մատնանշեն. թէ մարդկային արարածները կը ջանան աւելցնել իրենց սահմանափակ ոյժը գիմելով բովանդակ զօրութեան անսահման աղբիւրին: Երբ կ'աղօթենք, մենք զմեզ կը չընթացնենք անսպառ շարժիչ ոյժին որ կը պատէ տիեզերքը: Կը խնդրենք որ այդ ոյժէն մաս մը մեր պէտքերուն բաշխուի: Նոյնիսկ խնդրելով՝ մեր մարդկային կարօտութիւնները կը գոհանան, և մենք զօրացած ու վերանորոգուած կ'ըլլանք:

Բայց մենք երբեք պէտք չէ զԱստուած կոչենք պարզապէս մեր քմահաճոյքներուն գոհացում տալու համար: Աղօթքէն մենք շատ աւելի ոյժ կը ստանանք երբ զայն կը գործածենք ոչ թէ իբրեւ աղերսանք մը, այլ իբրեւ բաղձանք մը իրեն աւելի նմանելու: Աղօթքը պէտք է նկատել իբրեւ վարժութիւն Աստուծոյ ներկայութեան: Գիւղացի ծերունի մը առանձին նստած էր զիւղական եկեղեցիին վերջին նստարանին վրայ. «Ի՞նչ բանի կը սպասես» հարցուցին իրեն. «Ես իրեն կը նայիմ եւ Ան ինձի» պատասխանեց ան: Մարդ կ'աղօթէ ոչ միայն Աստուծմէ յիշուելու համար այլ նաեւ ինք զԱստուծոյ յիշելու:

Հետեաբար աղօթքը ի՞նչպէս կարելի է սահմանել: Աղօթքը մարդուն ճիգն է Աստուծոյ հասնելու, հաղորդակցելու անտեսանելի էակի մը հետ, Արարչին բոլոր իրերուն, գերագոյն իմաստութեան, ճշմարտութեան, գեղեցկութեան և զօրութեան, ամենուս Հօրը և Փրկչին: Աղօթքին այս նպատակը միշտ պահուած կը մնայ իմացականութենէն, որովհետեւ թէ՛ լեզուն և թէ՛ մտածումը կը ձախողին, երբ կը փորձենք զԱստուած բացատրել:

Մենք գիտենք սակայն որ ամէն անգամ որ գիմենք Աստուծոյ ջերմեռանդ աղօթքով, կը փոխուինք գէպի լաւը թէ՛ հոգիով և թէ՛ մարմնով: Զի կրնար պատահած ըլլալ որ մարդ վայրկեան մը անգամ աղօթած ըլլայ, առանց բարեբար արդիւն-

քի. «Ոչ ոք երբեք աղօթած է» կ'ըսէ էմբրսըն, «առանց բան մը սորվելու»:

Ամէն տեղ կարելի է աղօթել. փողոցներու, գետնուղիներու, դրասներու, խանութի և գպրոցի մէջ: Զկայ աղօթելու մասնաւոր կեցուածք, մասնակ կամ տեղ:

«Ասորէ Աստուծոյ մասին քու շնչելէդ աւելի յաճախ» կ'ըսէ եպիկտէտ Ստոյիկեանը: Աղօթքը որպէսզի անձնաւորութիւն մը ձեռնկերպէ իրապէս պէտք է սովորութիւն դառնայ մեր մէջ: Անխմատ է աղօթել առաւօտուն և օրուան մնացեալ մասը հիթանոսի մը պէս ապրիլ: Ծճարկաւ աղօթքը ճամբայ մըն է կեանքի, և ճամբորտագոյն կեանքը էապէս ճամբայ մըն է աղօթքի:

Հաւազոյն աղօթքները հանճարեղ սիրողներու արտայայտութեանց կը նմանին, միշտ միեւնոյն խնդրին շուրջ՝ բայց երբեք երկիցս կրկնուած: Ամէնքս ալ չենք կրնար այնքան յորինողներ ըլլալ աղօթքի որքան Ս. Թէրէզ մը կամ Գլիերմոյի Պերնարտոս մը, որոնք երկուքն ալ իրենց պաշտանքը դրին խորհրդաւոր գեղեցկութիւն ունեցող բառերու մէջ: Բարեբախտաբար սակայն, անհրաժեշտ է անոնց ճարտասանութիւնը ունենալ. մեր ամենաթեթեւ միտումը աղօթքի՝ ընդունելի է Աստուծմէ: Եթէ նոյնիսկ մենք արգահատելիօրէն համար մընանք կամ եթէ մեր լեզուները նանրութեամբ և խարէութեամբ ծանրացած ըլլան, փառաբանութեան մեր տկար վանկերը ընդունելի են իրեն, և Ան կը ցօղէ մեր վրայ իր զօրացուցիչ սիրոյն յայտնութիւնները:

Այսօր աւելի քան երբեք աղօթքը մարդոց և ազգերու կեանքերը յղաւորող անհրաժեշտութիւն մըն է: Անոր կրօնական իմաստին շեշտաւորման պակասն է որ աշխարհը քայքայման եզրին հասցուցած է:

Մեր ոյժին և կատարելութեան ամենախոր աղբւրը եղկելիօրէն ճգճիմ մնացած է: Աղօթքը, իբրեւ հողիին հիմնական վարժութիւնը, մեր ներքին կեանքին մէջ աշխուժօրէն պէտք է կիրարկուի: Մարդուն լքուած հողին ըստ բաւականի պէտք է զօրաւոր դարձնել անգամ մը ևս վերագտնել տալու համար ինքզինքը: Որովհետեւ եթէ աղօթքին զօրութիւնը անգամ մըն ալ արձակուի և զործածուի սովորական մարդոց և կիներու կեանքին մէջ, եթէ ողին իր նպատակները յատկ և անվասօրէն յայտարարէ, տակաւին յոյս կայ որ աւելի լաւ աշխարհի մը համար եղած մեր աղօթքները պիտի գտնեն իրենց պատասխանը:

Թրգվ. Հ. Ա. Ո.

ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆԱԿԱՆ

ԲԱՆԻՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՍԻԵՏԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Տեղը Աւետարանին մէջ. — Կը հանդիպինք անոր Աւետարանին Ա. գլխոյն 1-18 համարներուն մէջ: Աւետարանին մնացեալ ամբողջ մասերուն մէջ ոչ մէկ անդրադարձում այդ մասին: Վերոյիշեալ համարներով Առաքեալը կը մօտենայ Քրիստոսաբանութեան ամենէն էական խորքը կազմող հարցի մը, որ Բանին Վարդապետութիւնը եղաւ: Այդ համարներով մեզի կը ներկայացուի Բանը իբրեւ ի սկզբանէ, որ եր առ Աստուծ. և որ Աստուծ իսկ էր: Այդ Բանը ստեղծագործ է միանգամայն, վասն զի ամենայն ինչ նովաւ եղեւ, եւ առանց նորա եղեւ եւ ոչինչ որ ինչ եղեւ: Կեանքը՝ Անով դոյութիւն առաւ, որ եղաւ նաեւ մարդոց Լոյսը: Այդ Լոյսը որ Բանն է արդարեւ, գալոց եր աշխարհ: Եկաւ այդ Լոյսը իրեններուն համար, բայց զժրաստաբար իրենները չընդունեցին զինքը: Իսկ անոնք որոնք ընդունեցին՝ անոնց տրուեցաւ Աստուծոյ Որդիներ ըլլալու իշխանութիւն: Լոյսը կամ Բանը արդարեւ մարմին եղաւ ու բնակեցաւ մարդոց մէջ, շնորհով և իմաստութեամբ լի: մարդիկ տեսան Անոր փառքը և հետեւաբար ընդունեցին շնորհը առատապէս:

Ի՞նչ է այդ Վարդապետութիւնը. — Քրիստոսի անձին ծագման, բնութեան, և անոր իրագործելիք դերին Վարդապետութիւնն է ան էապէս: Բան կոչումը այդ անձին, իմաստասիրական գրութիւններէ վերջուած փոխառիկ եզր մըն է: Քրիստոնէական մտածումը խորունկ հանդիտութիւն մը գտած է, իր ըմբռնած Քրիստոսի և Բան յղացքին հելլէն իմաստասիրութեան եւ Հին Ուխտի մտածման մէջ ունեցած պարունակութեան միջև: Հանգիստութիւն տեսնելու այս ճիգը արդիւնք է Քրիստոնէութիւնն ու իմաստասիրութիւնը իրարու հետ հաշտ ցոյց տալու խորունկ մտահոգութեան: Հին Ուխտի մէջ Բանը ստեղծագործ խօսքն է. «Եւ Բանիւ տեսան երկինք հաստատեցան եւ հոգւով բերանոյ նորա ամենայն զօրու-